

Täysistunto

Tiistai 27.9.2016 klo 14.03—21.47

20. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi päästökaupasta johtuvien epäsuorien kustannusten kompensoimisesta

Hallituksen esitys HE 147/2016 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Maria Lohela: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 20. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan, jolle ympäristövaliokunnan on annettava lausunto.

Keskustelu

20.53 **Sirpa Paatero sd:** Arvoisa rouva puhemies! Suomi elää viennistä, ja viennin tukijalkana ovat yhä edelleen metsä- ja metalliteollisuus. Näillä toimialoilla Suomen teollisuus ei kilpaile niinkään maan sisällä vaan enemmänkin muualla maailmalla tehtävien tuotteiden ja muiden maiden kanssa, useimmiten vielä Euroopan unionin ulkopuolella olevien maiden kanssa.

Nyt on keskusteltu paljon sekä tästä päästökauppakompensaatiosta että energiaveroleikkurista. Nämä teollisuudenalat, joita tämä asia koskettaa, ovat sellaisia, joilla riippumatta maasta, missä niitä tuotteita tehdään, energiaa tarvitaan paljon, ja tästä syystä on kysymys siitä, onko se parempi, että niitä tehdään täällä Euroopassa ja Suomessa, vai haluammeko, että nämä tuotteet ja tämä kaikki teollisuus siirtyy vaikkapa Kiinaan tai jonnekin Aasian puolelle. Tässä jotenkin on keskustelussa tuntunut menevän sekaisin se, että tällä ei lisätä teollisuuden päästöjä eikä tämä johda energian tuhlaukseen, vaan yhä edelleen tämä teollisuus on niin energiaintensiivistä, että aivan varmasti kaikki energiatehokkuustoimet, joita siellä on jo tehty vuosia, tulevat jatkumaan, eli on turha se pelko siitä, että nyt tällä kompensaatiolla yhtäkkiä tuhottaisiin suomalaisen teollisuuden oman tuotantonsa energiatehokkaammaksi tekeminen, vaan kaikessa yritetään tietysti minimoida tätä.

Meillä tässä energiaveroleikkurissa, joka on tässä siis toisena keskustelussa — ei tässä lakiesityksessä, tämä on päästökauppakompensaatio — yhä edelleenkin tilanne on se, että suomalainen teollisuus siis maksaa energiaveroja. Jotenkin tuntuu tämä keskustelu vievän siihen päin, että ihan kuin energiateollisuus vain saisi jotakin hyvää, jotenka se enemmänkin tasaa tätä kilpailua, ei siis vie tätä maksurasitusta kokonaan. Meillä Suomi on saari, niin kuin on myöskin moneen kertaan todettu, ja siitä syystä suomalaisella teollisuudella on lisärasitus verrattuna myöskin vaikka eurooppalaisiin kilpakumppaneihinsa. Tästä syystä tämä Euroopan unionin sisällä oleva mahdollisuus, jota jo yhdeksän Euroopan valtiota tähän mennessä on päättänyt käyttää, on siis unionin jo hyväksymä lähtökohta ja mahdollisuus, ja tästä kompensaatiomahdollisuudesta Suomessa otettaisiin käyttöön noin puolet siitä, mitä Euroopan unioni mahdollistaa, ja niin, että se ei olisi vielä silloinkaan automaatti

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2016 vp

vaan siihen yhä edelleen vaikuttaisi päästöoikeuden hinta, sen tuensaajan sähkönkulutus tai tuotannon määrä. Mitään automaattia, joka samasummaisesti annettaisiin kaikille, ei olisi tulossa, vaan tasattaisiin kilpailua muiden, lähinnä Euroopan unionin sisällä olevien maiden ja niiden teollisuuden kanssa ja näin vältettäisiin hiilivuotoa pois Suomesta ja Euroopasta, sillä oletettavaa on, että nämä tuotteet joka tapauksessa tehtäisiin, ja on tämän salin tahdosta kiinni, tehdäänkö ne niin, että niistä on vähemmän ilmastohaittaa, vai niin, että niistä on enemmän ilmastohaittaa.

20.57 Olli-Poika Parviainen vihr: Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsittelyssä olevan päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensatiojärjestelmän tarkoituksena on korvata päästökaupasta aiheutuva sähkön kallistuminen paljon sähköä käyttävälle teollisuudelle ja vähentää näin osaltaan suomalaisen teollisuuden niin sanotun hiilivuodon riskiä. Tämä mainittu hiilivuotoriski on kuitenkin uskomus, ei havaintoihin perustuva tosiasia. Kyse on siis lahjasta energiantensiiviselle teollisuudelle, ei kompensaatista.

Juuri eilen Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen johtava ekonomisti Marita Laukanen totesi Helsingin Sanomissa, että tämä nyt käsittelyssä oleva hallituksen esitys ei suojele työpaikkoja. Kyseessä on könttäsummana maksettava yritystuki, joka ei vaikuta raskaan teollisuuden tuotantoon eikä lisää työvoiman kysyntää Suomessa. Kuitenkin esitystä perustellaan juurikin työpaikoilla. Ensi vuodelle tukeen on varattu 43 miljoonaa euroa, vuoteen 2021 mennessä puhumme jopa yli 230 miljoonasta eurosta. Rahat aiotaan ottaa päästökauppatuloista, joilla tuettiin aiemmin kehitysmaiden ilmastotoimia. Ilmastopoliittisesti asetelma on siis kummallinen paitsi kotimaassa myös kansainvälisen ilmastopolitiikan näkökulmasta.

Esityksellä on muitakin erikoisia perusteluja. Esimerkiksi hallituksen esityksen sivulla 5 todetaan, että hiilivuodon riskiä vähentävät toimet ovat perusteltuja, vaikka hiilidioksidipäästöjen hinnoittelujärjestelmät ovatkin yleistymässä maailmanlaajuisesti. Tämän väitteen tueksi ei kuitenkaan esitetä mitään konkretiaa.

Kansantalouden kasvun kannalta tämä esitys on siis uskomuksiin perustuva ja epäselvä. Esitys ei taida edistää kansantalouden kasvuedellytyksiä eikä yritystoiminnan tehokkuuttakaan. Näin suuri resurssien sitominen sinänsä merkittävien ja tärkeiden mutta kansainvälisessä toimintaympäristössä verrattain heikkojen kasvunäkymien toimialoihin valtiontuen avulla voikin päinvastoin alentaa kansantaloutemme kasvumahdollisuuksia. VATT tuo esille myös sen, että esimerkiksi paperi- ja metsäteollisuus saavat jo nyt merkittäviä tuita energiantensiivisen teollisuuden veronpalautusten sekä palvelu- ja kaupan alan yrityksiä alemman sähköveron muodossa. Myös Sitra on todennut, että nyt kannattaisi investoida mieluummin korkeamman jalostusarvon tuotantoon ja tutkimukseen, älykkyyteen ja kiertotalouteen. Esitys ei tue näitäkään.

Arvoisa rouva puhemies! Päästökauppakompensatiota on julkisuudessa perusteltu usein sillä, että päästökauppa nostaa sähkön hintaa. Eurostatin tuoreimpien tilastojen mukaan Suomessa teollisuuden sähkön hinta on kuitenkin Euroopan unionin toiseksi alhaisin. Esimerkiksi Puolassa, Virossa ja Romaniassa teollisuus maksaa sähköstään enemmän kuin Suomessa, puhumattakaan Saksasta. Työllisyyden ja kilpailukyvyn edistämiseksi olisi järkevää kannustaa niitä teollisuudenaloja, joilla on globaalisti parhaat kasvun mahdollisuudet. Suomessa esimerkiksi ympäristöteknologia on tällainen ala. Suomalaisessa ympäristöteknologiassa liikevaihdoltaan suurin osa-alue on energiatehokkuutta parantavat teknologiat ja palvelut.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2016 vp

Nyt tarvittaisiin politiikkaa, joka kannustaisi kunnianhimoisesti energiatehokkuuden parantamiseen edelleen. Tämä edistäisi alan teknologian ja osaamisen kehitystä ja toisi kotimaisia referenssejä voimakkaasti kilpaillulle alalle. Lahja, jonka hallitus antaa nyt eniten energiaa kuluttavalle teollisuudelle, toimii tasan päinvastoin: se jarruttaa osaltaan uudistumista, se jarruttaa kotimaisen vientikelpoisen osaamisen kehitystä ja samalla se jarruttaa myös uusien työpaikkojen syntyä.

Arvoisa puhemies! Totta kai haluan minäkin säilyttää olemassa olevat työpaikat Suomessa, mutta tämä instrumentti on siihen nähden melko kallis ja varsin tehoton.

21.01 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tänä iltana olen haastanut sosialidemokraatteja monessa asiassa, mutta silloin, kun on aihetta kiittää, niin täytyy kiittää. Edustaja Paateron pitämä puheenvuoro oli erinomainen ja toi esille monia näkökohtia, joita itsekin olisin halunnut tuoda.

Vasemmistoliiton ja vihreiden tavoin sosialidemokraatit eivät ole lähteneet tähän kummalliseen poliittiseen hyökkäykseen suomalaisen työn intressejä vastaan. Jos muut EU-maat tukevat omaa teollisuuttaan, miten me voimme pärjätä siinä kisassa edes käyttämättä puolta sallitusta kompensatiosta? Vihervasemmisto on puheenvuoroissaan toistuvasti kyselytunnilta alkaen hyökännyt tätä tukierää vastaan käyttäen argumenttina vanhentunutta ja väärin lähtökohtiin perustuvaa VATTin tutkimusta energiantensiivisen teollisuuden energiaverosta. Tähän asiaan on ottanut kantaa paperisessa kirjeessään, joka on lähtenyt käsittääkseni kaikille kansanedustajille, koko joukko vientiteollisuuden järjestöjä niin työnantaja- kuin työntekijäpuoleltakin, yli sen rajaviivan. Kirjeessä on annettu viesti, että kompensatio on maamme teollisuuden kilpailukyvyille ja työllisyydelle välttämätön ja tärkeä erä. Tämä on vastaansanomaton kuittaus näille teoreettisille mietinnöille Sitrasta ja ties miltä tahoilta, joissa ei näköjään ymmärretä käytännön asioita.

Tämä tuki täytyy viedä eteenpäin tässä muodossa. Kannatan hallituksen esitystä.

21.03 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa rouva puhemies! Kun tämä esitys tuli julki, toki siitä oli jo hallitusneuvotteluissa tietoa, mutta kun se nyt tuli julki, niin samoja epäilyjä oli, mitä täällä vihreät ovat esittäneet tämän suhteen. Mutta mitä paremmin tähän asiaan paneutuu, sitä selvemmäksi tulee, että kyllä meidän on tämä hiilivuotokysymys otettava äärimmäisen vakavasti.

Noin 6—7 vuotta sitten olin talousvaliokunnassa ja vierailimme Tornion jaloterästehtäällä. Siellä keskustelimme johdon kanssa ja katselimme sitä tuotantoa. Siellä on valtava energian tarve, siis sähköä kuluu hirvittävät määrät. Ja kun tiedetään, että Kiinassa energian hinta hiilen ja muun kautta ja toisaalta työvoiman hinta, raaka-aineiden hinta, kaikki kustannustasot ovat aivan eri tasolla kuin meillä, niin siinä kilpailuasetelmassa ei suomalainen jaloterästehdas tuhansine työpaikkoineen missään tapauksessa pärjää, ellei siitä pidetä huolta hyvin tarkoin. Tästä on tässä kysymys.

Hiilivuoto on siis erittäin suuri riski, eivät varmasti yhdeksän muuta EU-maata olisi tätä ottaneet käyttöön elleivät näkisi tätä riskiä. Meillä se on nähdäkseni erityisesti terästeollisuuden kohdalla tärkeä, ehkä kemian- ja osin metsäteollisuudenkin osalta. Energiakustannukset ovat kuitenkin yrityksille sen verran suuri erä vielä tämän tuenkin jälkeen, että kyllä ne yritykset tehostavat energiankäyttöään tästä huolimatta aivan varmasti, saavat jopa siihen lisää mahdollisuuksia tämän tuen kautta. Tätä kautta työpaikat turvataan ja suomalainen teollisuus pärjää siinä kovassa kilpailussa, missä se tänä päivänä on maailmalla.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2016 vp

21.05 **Olli-Poika Parviainen vihr:** Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Mäkelä mainitsi tässä, että VATTin tutkimukset olisivat vanhentuneita. Minä nyt kuitenkin lähtökohtaisesti olisin taipuvainen uskomaan tutkittuun tietoon ennen kuin edustaja Mäkelän kommenttiin siitä, että hän ajattelee näiden olevan vanhentuneita, koska vientiteollisuus on lähettänyt kirjeen, jossa vientiteollisuus toivoo itselleen lisää rahaa. Se nyt varmaan ei ole mitenkään tavatonta, että me saamme monenlaisia kirjeitä, joissa perustellaan hyvinkin järkevin syin se, miksi mikäkin teollisuudenala tai toimija Suomessa rahaa tarvitsee. Kysymys on siitä, onko tämä nyt esitetty malli teollisuuden tukemiseksi järkevä ja vastaako se siihen tarkoitukseen, mihin se on väitetyksi tehty. Minä olen sitä mieltä, että se malli ei vaikuta perustellulta ja tämä hiilivuotoriski, joka on mainittu, ei vaikuta uskottavalta. Sen sijaan on aivan todellisia riskejä työpaikkojen säilymiselle Suomessa näilläkin teollisuudenaloilla aivan muista syistä, mutta hiilivuoto tuskin on se syy.

Vielä kun puhutaan kirjeistä, joita paperilla saamme, niin kyllä minäkin sain viime viikolla muistaakseni puoltatoista miljoonaa eläkeläistä edustavien järjestöjen kirjeen, jossa esitettiin useita huolestuneita havaintoja esimerkiksi vanhustenhuollon indekseistä. Kysyisin, onko edustaja Mäkelä lukenut nämäkin kirjeet yhtä hyvällä huomiolla kuin vientiteollisuuden terveiset. (Toimi Kankaanniemi: Totta kai!)

21.07 **Matti Semi vas:** Rouva puhemies! Jäin pohtimaan äskeisiä puheenvuoroja. Kun miettii Suomen metsäteollisuuden kehitystä, mitä se on ollut aikojen saatossa, niin siinä on luotettu siihen devalvaatioon ja siihen mekaaniseen kehittymiseen ja kaikki tämänhetkinen innovaatio- ja muu toiminta on jäänyt sieltä pois. Sen takia meidän teollisuuden tämänhetkinen menestyminen on ollut siitä kiinni, että on jouduttu kehittämään uusia tuotteita ja uusia tarvikkeita, mitä siellä tuotetaan. Nythän näyttää siltä, että Suomen metsäteollisuudella on uusi nousu ollut käynnissä ja tuotteet käyvät kaupaksi ja investointeja tehdään rajusti, ja siinä mielessä olen jäänyt miettimään, miten näitä rahoja pitäisi sijoittaa. Kun miettii, että samanaikaisesti on leikattu tutkimuksesta, tuotekehityksestä, koulutuksesta ja muista tällaisista asioista, millä rakennetaan tämä hyvinvointi ja millä pidetään suomalaisen teollisuuden osaaminen ja taso korkealla, kaikissa niissä yrityksissä, missä minä olen käynyt vierailemassa, luotetaan siihen osaamisen tasoon ja siihen, että suomalainen koulutus tuottaa meille huippuosaajia, joilla on kehityskeinot ja tuotteitten parantamiskeinot hoitaa asioita eteenpäin. Sinänsä minä hyväksyn sen, että teollisuutta tuetaan ja hoidetaan näitä asioita, mutta se, että rahoja on otettu sieltä pois, missä niitä olisi ennen kaikkea tarvittu, minua huolestuttaa tällä hetkellä eniten.

21.08 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Suosittelisin edustaja Parviaiselle nyt ihan huolellisesti niitten kirjeitten, mitä kommentoi, lukemista ennen kuin kommentoi. Kysymys oli nimenomaan siitä, että kirjeessä olivat mukana myös työntekijäjärjestöt. En olisi antanut sille kirjeelle läheskään samaa painoarvoa, jos siellä olisi ollut pelkkiä työnantajajärjestöjä. Silloin tuo argumentti olisi voinut toimia, että ne järjestöt saavat jäsenilleen rahaa ja ovat tyytyväisiä. Mitä rahaa työntekijät tästä saavat? He ovat huolissaan työpaikoistaan. He näkevät, että heidän työpaikkansa voidaan turvata tällä järjestelyllä.

Mitä tulee VATTin tai kenen tahansa tahon tutkimuksiin, ne kannattaisi varmaan lähteä esittämään niille yhdeksälle kilpailijamaallemme Euroopan unionissa, jotka näihin samoihin tukiin lähtevät vielä suuremmilla tukisummilla kuin Suomi on aikonut. Uskoteko todella, että meillä on kaikkia näitä maita pätevämmät tutkijat ja tiedemiehet tässä maassa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2016 vp

kertomassa nämä tosiasiat meille? Minä valitettavasti en nyt ihan lähtisi esittämään tällaista väitettä, että me kaikkia niitä yhdeksää maata viisaampia olemme jokaisessa suomalaisessa tutkimuslaitoksessa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan, jolle ympäristövaliokunnan on annettava lausunto.